

Голас Рафзімьі

№ 35 (1246)

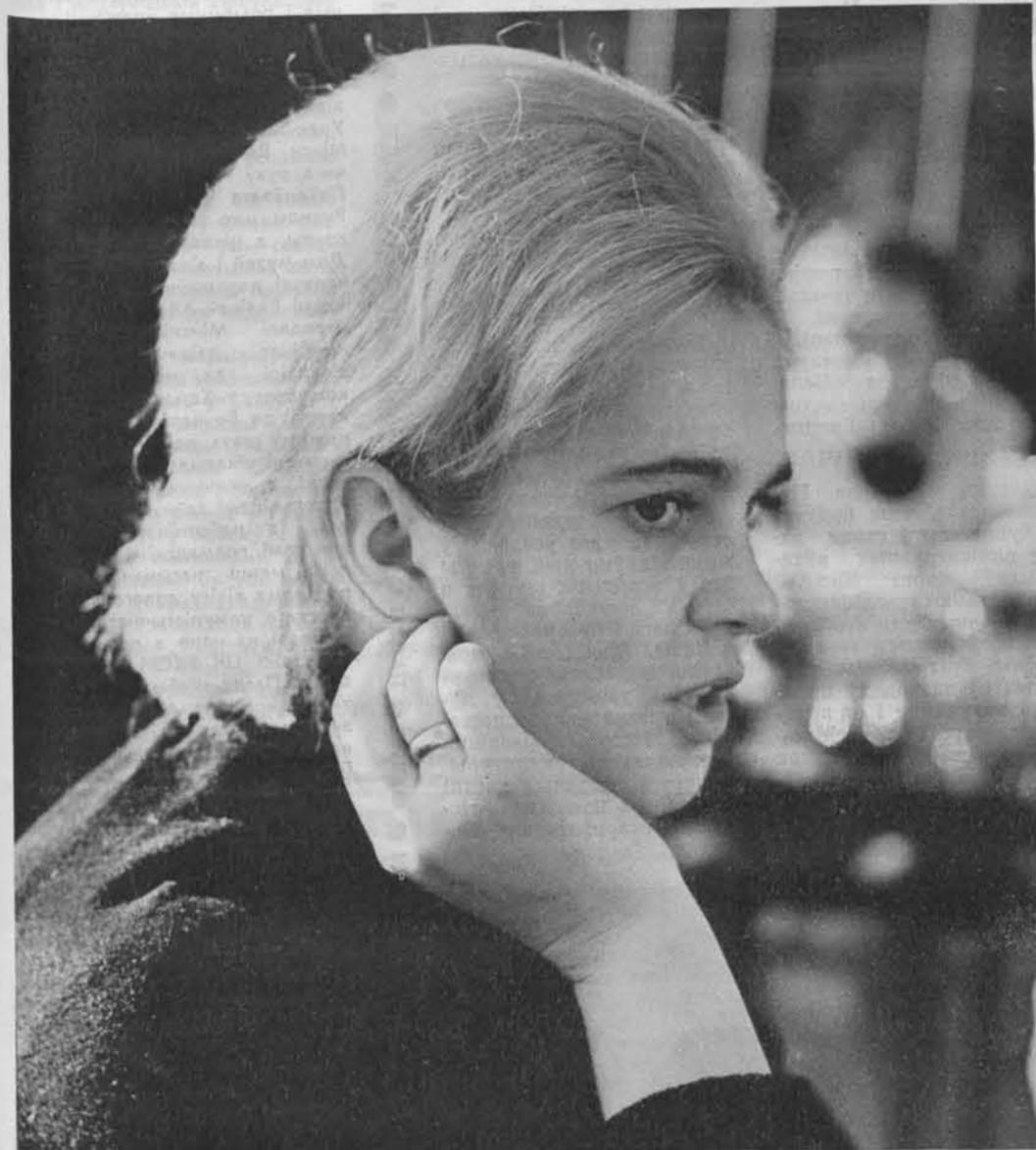
ЖНІВЕНЬ 1972 г.

ВЫДАННЕ БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА
ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВ'ЯЗЯХ З СУАЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ

ГОД ВЫДАННЯ 17-ТЫ

ЦАНА 2 КАП.

СЕЛЬСКАЯ ІНТЭЛІГЕНЦЫЯ

Выкладчыца рускай мовы і літаратуры Валянціна ШАПАВАЛАВА з вёскі Верцялішкі Гродзенскага раёна; у Ганцавіцкім раёне працуюць 38 урачоў і 206 сярэдніх медыцынскіх работнікаў, сярод іх — хірургі Хрыстафор ШАПАВАЛАУ, Уладзімір ГУРЫН, Казімір ШЧУКА (злева направа).

Разгарнуўшы сённяшні нумар нашай газеты, чытач знойдзе цікавыя нарысы пра старшую калгаса «Прагрэс» Гродзенскага раёна Фёдара Сянько, які стаў лаўрэатам Дзяржаўнай прэміі па архітэктуры. Ён прачытае паведамленні аб тым, што ў Слуцкай гарадской бальніцы, дзе зараз працуе 155 урачоў, калісьці быў толькі адзін фельчар, а ў Целяханскім народным тэатры пастаўлена п'еса Андрэя Макаёнка, ролі ў якой выконваюць будаўнік, афіцыянтка, настаўнік, медсястра. Побач з гэтымі радкамі чытач убачыць фатаграфіі настаўніцы з Верцялішак і ўрачоў з Ганцавіч. Наогул, які не раз раней, ён сустрэне на старонках газеты матэрыялы аб інтэлігенцыі беларускага сяла.

Зямляк наш, некалькі дзесяткаў год таму назад ад'язджаючы з роднай вёскі ў эміграцыю, нават не чуў такога слова — інтэлігенцыя. Не было яе ў вясковым асяроддзі, не было ў сялянскім лексіконе і адпаведнага слова. Аб вышэйшай адукацыі сяляне нават уяўлення не мелі. Вось чаму старыя беларусы, што пр'язджаюць зараз у госці на Рафзіму з Канады і ЗША, амаль ніколі не скажуць «скончыць інстытут або ўніверсітэт», а часцей за ўсё карыстаюцца беларуска-англійскім спалучэннем — «скончыць high school». Толькі там, на чужыне, яны разабраліся ў сістэме адукацыі.

Дарэчы, калі яны цяпер пр'язджаюць, то сустракаюць сярод сваёй радні людзей высокаадукаваных і высокакультурных — настаўнікаў і ўрачоў, аграномаў і інжынераў, культуротнікаў і эканамістаў, заатэхнікаў і механікаў. Значыць, беларуская вёска сёння мае сваю ўласную інтэлігенцыю. Інакш кажучы, у вёсцы ўтварылася вялікая сацыяльная праслойка, якая складаецца з людзей, занятых разумовай працай, што патрабуе адпаведнай падрыхтоўкі, вышэйшай або сярэдняй спецыяльнай адукацыі, і праца якой, у асноўным, мае творчы характар. У гэтым сэнсе вёска шпарка пачала даганяць горад. Калі, напрыклад, у 1965 годзе ў сельскагаспадарчай вытворчасці рэспублікі спецыялістаў з вышэйшай і сярэдняй спецыяльнай адукацыяй было 21,4 тысячы, то ў 1970 — 37,9 тысячы. Добры рост! За гэты самы перыяд колькасць аграномаў, заатэхнікаў і ветэрынараў павялічылася больш чым на дзевяць тысяч. І рост такі з году ў год не спыняецца.

Самы шматлікі атрад сельскай інтэлігенцыі — настаўнікі. За імі ідуць медыцынскія работнікі, аграномы, заатэхнікі і г. д. Характэрнай рысай іх з'яўляецца тое, што ўсе яны — сыны, дачкі або браты тых хлебаробаў, сярод якіх жыўць і працуюць. Іх, такім чынам, з сялянствам яднае кроўная роднасць. Яднае іх і духоўнае адзінства, бо інтэлігентныя і мазолістыя рукі робяць адну і тую высакародную спра-

ву, якая накіравана на павышэнне матэрыяльнага і культурнага дабрабыту народа. Такім чынам, бяздонная прорва, што існавала даўней паміж інтэлігенцыяй горада і жыхарамі вёскі, назаўсёды знікла. Калісьці беларускі мужык не тое што перад адукаваным гараджанінам — перад фанабэрыстым пісарам ці чыноўнікам пакорліва здымаў шапку і нізка кланяўся. Зараз паміж інтэлігентам і селянінам няма супярэчнасцей — ёсць поўнае адзінства, узаемная павага і роўнасць.

Возьмем для прыкладу калгас. Няхай ім будзе «Чырвоная зорка» Іванаўскага раёна. Тут працуюць 30 спецыялістаў з вышэйшай адукацыяй, сярод якіх педагогі, урач, інжынеры і г. д., а таксама 45 спецыялістаў з сярэдняй адукацыяй. Яны вучаць дзяцей, лечаць хворых, кіруюць гаспадаркай. Аднак іх карысная для грамадства дзейнасць не абмяжоўваецца толькі выкананнем сваіх непасрэдных службовых абавязкаў. Яны яшчэ чытаюць лекцыі ў народных універсітэтах, кіруюць харавымі і драматычнымі калектывамі, выхоўваюць людзей словам і прыкладам — наогул, выконваюць вялікую гуманную, культурную місію.

На капіталістычным Захадзе зараз многа ходзіць розных баек аб ролі нашай інтэлігенцыі і яе месцы ў жыцці савецкага грамадства. Байкі гэтка ствараюцца з прычыны варожасці і дрэннага разумення сацыялістычнай рэчаіснасці. Знаходзяцца, напрыклад, такія разумнікі, якія хацелі б супрацьпаставіць інтэлігенцыі рабочых і сялян, жадалі б пераканаць савецкіх людзей, нібыта інтэлігенцыя з'яўляецца прывілеяваным класам. Што сказаць наконт гэтага? Тое, відаць, што яна не з'яўляецца класам, а сацыяльнай праслойкай, якая папярэдняе рабочымі і сялянамі. Тое таксама, што нікому і ніколі не ўдасца пасварыць бацьку з сынам і брата з братам. Уся савецкая, у тым ліку і сельская, інтэлігенцыя наймацёўшым чынам знітавана з народам.

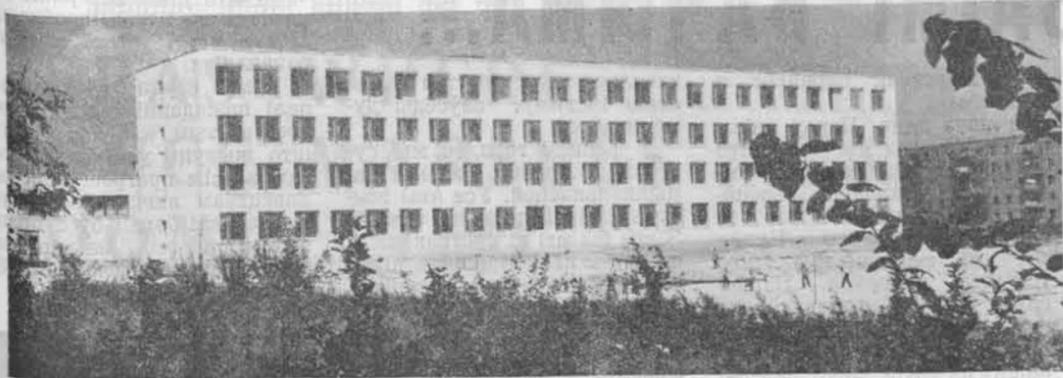
Знаходзяцца і такія «добразчыліўцы», якім не да спадабы рускі старшыня або аграном у беларускім калгасе, рускі настаўнік у школе, урач, які нарадзіўся далёка ад Беларусі, хаця такіх інтэлігентаў у вёсцы не так і многа. Смешна слухаць гэткае падбурванне. Беларускаму селяніну бліжкі да сэрца той старшыня ці аграном, які ўмее добра гаспадарыць, той настаўнік, які з любоўю вучыць дзяцей, той урач, які вяртае хвораму здароўе. А да якой нацыі належаць тыя ці іншыя спецыялісты — селяніну ўсё роўна, бо ўсе яны — свае, савецкія. Значыць, дарэмнымі з'яўляюцца надзеі і на нацыянальную варожасць паміж інтэлігентамі і працаўнікамі.

Сельская інтэлігенцыя на Беларусі, такім чынам, — гэта інтэлігенцыя савецкая: яна народжана ў Саюзе Саветаў, яна верай і праўдай служыць Савецкай уладзе і савецкаму народу.

Фота Ю. ІВАНОВА
і К. ЯКУБОВІЧА.

СВЯТА ПЕРШАГА ЗВАНКА

ВОСЕНЬ у нашай краіне штогод пачынаецца святам першага школьнага званка. Групкамі і па аднаму ідуць у гэты дзень па вясковых і гарадскіх вуліцах усхваляваныя і нецярплівыя сямігадовыя хлопчыкі і дзяўчынкі — першы раз у першы клас. Гаманлівай чародкай прабягаюць гарэзлівыя пяцікласнікі. Нетаропка, з пачуццём уласнай годнасці, збіраюцца ля школы выпускнікі. Кветкі, белыя банцікі, успаміны аб леце...

І верасня свята не толькі тых, хто вучыцца ў школе. Яно дарагое і блізкае ўсім савецкім людзям як напамінак аб іх маленстве, як яскравы прыклад клопатаў і ўвагі да падростаючага пакалення.

Аб'ектамі першачарговай важнасці лічацца школьныя новабудоўлі. Толькі ў Беларусі ў сёлетнім навучальным годзе пачнуць працаваць 153 новыя школы — у вёсках Стасёўка Бабруйскага раёна і Забалоце Дзяржынскага раёна, у Гродна і Ваўкавыску, у Мінску і Жодзіна. 4 000 школьнікаў, пераважна сельскіх, будуць жыць у новых добраўпарадкаваных інтэрнатах. Узводзяцца паўсюдна дамы для настаўнікаў — больш за 90 працэнтаў выпускнікоў вышэйшых і сярэдніх педагагічных навучальных устаноў рэспублікі накіраваны сёлета ў сельскія школы.

Навучальны год, які пачынаецца, — першы пасля прыняцця дзяржаўнага закона аб усеагульнай сярэдняй адукацыі. Гэты закон павышае адказнасць і вучняў і настаўнікаў, ён адкрывае новы раздзел у развіцці культуры рэспублікі. Сёнь-

няшнім школьнікам даядзедца жыць і працаваць у грамадстве будучага.

НА ЗДЫМКУ: новая школа ў адным з мікрараёнаў Гродна; другакласніца Лена ЖУРАУЛЁВА.

Фота А. ПЕРАХОДА і К. ЯКУБОВІЧА.

НАШЫ КАРЭСПАНДЭНТЫ ПАВЕДАМЛЯЮЦЬ

БАЛЬНІЦЫ — 130 ГОД

Случкай гарадской бальніцы — 130 год. У 1842 годзе ў горадзе была адкрыта бальніца на 25 ложкаў, дзе працаваў толькі адзін фельчар. Дроннае медыцынскае абслугоўванне хворых, малыя расходы на іх утрыманне былі адной з прычын высокай смяротнасці людзей.

Пазней у Случкім павеце былі адкрыты бальніцы князёў Вітгенштэйна і Радзівіла. Але лячыліся ў іх толькі заможныя людзі.

Сёння ў бальніцы працуюць больш за 800 медыцынскіх работнікаў, з якіх 155 урачоў. Бальніца аб'ядноўвае некалькі паліклінік, стацыянар на 475 ложкаў. Работнікам прамысловых прадпрыемстваў аказваюць медыцынскую дапамогу 11 здраўпунктаў. У распараджэнні медыкаў — 5 рэнтгенаўскіх апаратаў, стацыянарная і перасоўная флюараграфічныя ўстаноўкі, розныя лабараторыі.

Пры бальніцы працуе навуковае таварыства ўрачоў, якім кіруе кандыдат медыцынскіх навук Л. Гурская.

Звыш 20 медыцынскіх работнікаў узнагароджаны ордэнамі Савецкага Саюза, многія — значкамі «Выдатнік аховы здароўя». Урачам І. Бахановічу і В. Цымбарэвічу прывоена ганаровае званне «Заслужаны ўрач БССР».

М. СЯРУК.

ГАНДЛЁВЫЯ ЦЭНТРЫ

На паўночнай ускраіне вёскі Грэск Случкага раёна вырастае гарадок меліяратараў. Тут пабудаваны тры шматкватэрныя жыллыя дамы,

клуб, дзіцячы сад-яслі. А нядаўна гасцінна расчынуў свае дзверы новы гандлёвы цэнтр. У прасторным двухпавярховым памяшканні размясціліся прадуктовы, прамтаварны і кніжны магазіны, сталовая. Будаўніцтва падобнага гандлёвага цэнтру выдзецца таксама ў вёсцы Казловічы — цэнтры калгаса імя Кірава.

С. МІХАЙЛАУ.

ПРЭМ'ЕРА У НАРОДНЫМ ТЭАТРЫ

У Целяханскім народным тэатры Івацэвіцкага раёна адбылася прэм'ера спектакля «Трыбунал», пастаўленага па п'есе Андрэя Макаёнка. Спектакль расказвае аб мужнасці і патрыятызме беларускага народа ў гады Вялікай Айчыннай вайны. Пастаноўку п'есы ажыццявіла рэжысёр тэатра Надзея Манкевіч. У галоўных ролях Цярэшкі Калабка і яго жонкі заняты рабочы будаўнічыматэатра ўпраўлення Аляксандр Любчык і афіцьянтка мясцовай сталовай Марыя Місура. Астатнія ролі выконваюць: настаўнік Рыгор Ядута, работнік дома культуры Віктар Курачкін, медыястра бальніцы Валянціна Сімановіч, рабочы лыжнай фабрыкі Іван Віткоўскі.

З новай работай цяляханцаў пазнаёмліся ўжо хлеба-робы калгасаў «Расія», імя Куйбышава, «Радзіма». Пастаноўка самадзейных артыстаў карыстаецца поспехам у глядачоў.

А. ЛАУРЫНЮК.

АДКРЫТА ЗДРАЎНІЦА

У ліпені прыняў першых адпачываючых санаторый-

прафілакторый Бярозаўскай ДРЭС імя 50-годдзя БССР.

Старшыня заводскага прафсаюза на камітэта станцыі Валянцін Акавіты расказвае:

— У прафілакторый могуць адпачываць і лячыцца адначасова 100 чалавек. Тэрмін знаходжання тут разлічаны на 24 дні. Для правядзення лячэбных працэдур створаны і аснашчаны сучасным медыцынскім абсталяваннем кабінеты фізіятэрапіі, лячэбнай і фізічнай культуры, працэдурны, зубны, лячэбных ваннаў. У пакоях з усмі зручнасцямі і сучаснай мэбляй жыўць па два чалавекі.

Першымі наведвальнікамі здраўніцы сталі рабочыя і служачыя Бярозаўскай ДРЭС, Белаазёрскага міжрэспубліканскага рамонтна-механічнага завода, жодзінскага ўчастка «Беларусьэнергантаж», мінскія энергетыкі, работнікі Белаазёрскага гарадскога прафесійна-тэхнічнага вучылішча.

Я. СЯЛЕНА.

МЕХАΝІЗАТАРЫ З СЯРЭДНЯЙ АДУКАЦЫЯЙ

Больш за 50 тысяч механізатараў падрыхтавала за гады свайго існавання Ашмянскае сельскае прафесійна-тэхнічнае вучылішча. А нядаўна яшчэ 150 новых спецыялістаў уліліся ў атрад механізатараў Гродзенскай вобласці.

Разам з пасведчаннямі механізатараў шырокага профілю навучэнцы атрымалі атэстаты аб сярэдняй адукацыі. На вёсцы маладых спецыялістаў чакае цікавая работа, а праўленні калгасаў створаць ім для гэтага ўсе ўмовы.

А. СЯРГЕЙЧЫК.

МАРА—СТАЦЬ ІНЖЫНЕРАМ

Выпускнікоў з дыпламамі Беларускага інстытута механізацыі сельскай гаспадаркі цяпер можна сустрэць у многіх вёсках. Інжынеры і механікі, старшыні калгасаў, работнікі раённых і абласных аб'яднанняў «Сельгастэхнікі», меліярацыйных упраўленняў з гордацю называюць сябе выхаванцамі гэтай вышэйшай навучальнай установы.

Створаны ў 1954 годзе, Беларускі інстытут механізацыі сельскай гаспадаркі штогод выпускае каля шасцісот інжынераў па механізацыі земляробства і жывёлагадоўлі, інжынераў-механікаў па арганізацыі і тэхналогіі рамонт сельскагаспадарчых машын, інжынераў-электрыкаў.

Ад першага знаёмства з трактарам да дыпломнага праекта па найноўшай тэхналогіі выкарыстання складаных сельскагаспадарчых машын — такі шлях студэнта гэтага інстытута. Яшчэ ў гады вучобы многія з іх далучаюцца да навуковай творчасці. Летась, напрыклад, «Эксперыментальнае даследаванне дынамічных нарузак у элементах механізма прывады грохатаў у бульбаўборачным аграце» студэнтаў С. Кольчанкі і А. Пуцэйкі было ўдасцоена медалю «За лепшую навуковую студэнцкую работу».

Навучальны працэс і навуковую работу ў інстытуце вя-

дуць 27 кафедраў, дзе працуюць 96 дактароў і кандыдатаў навук. Для практычных заняткаў тут ёсць свая навуцальна-восьпыхна гаспадарка з агульнай плошчай каля трох тысяч гектараў, механізаваныя жывёлагадоўчыя фермы і рамонтна-механічная майстэрня. Студэнты вучацца вадзіць трактары і аўтамабілі, атрымліваюць практычныя навыкі па агранаміі і заатэхніі, механізацыі земляробства і жывёлагадоўлі, рамонтну машын.

Цяпер у інстытуце закончыліся прыёмныя экзамены. Дваіх з будучых студэнтаў я папрасіла адказаць на пытанне: чаму яны выбралі менавіта інстытут механізацыі сельскай гаспадаркі?

Уладзімір Ганчарык з вёскі Падлессе Ляхавіцкага раёна:

— Бацька мой працуе кавалём. Рамантаваць плугі, бароны, машыны — гэта вельмі патрэбная справа. Але мяне захапляе больш складаная тэхніка. Гэта і прывяло ў інстытут. Піётр Анісімовіч з Браслаўшчыны:

— У нашай сям'і — усе патомныя хлебабары. Бацькі працуюць у саўгасе. З кожным днём палягчаецца праца хлебабары, таму што на змену ручной працы прыходзяць машыны і электраматоры. Мая мара — стаць інжынерам-электрыкам.

Г. МАРЦЫЁНКА.

САДАВІНА КРУГЛЫ ГОД

Беларусь здаўна славілася сваімі садамі. За апошні час у іх высаджаны фруктовыя дрэвы новых гатункаў, што выведзены нашымі селекцынерамі. Аб гэтых вучоных і выніках іх работы расказваюць кандыдат біялагічных навук В. БАЛОБІН і кандыдат сельскагаспадарчых навук В. МАЦВЕЕУ.

Глебава-кліматычныя ўмовы Беларусі спрыяльныя для вырошчвання плодовых і ягадных культур. Мяккі клімат, дастаткова колькасць ападкаў, добрыя глебы — усё гэта дае магчымасць вырошчваць высокія ўраджайныя яблыкі, вішань, сліў, груш, суніц, перэчак, агрэсту, маліны, рабіны.

Асноўнае месца ў садах Беларусі займаюць летнія, асенія, раннезімовыя гатункі фруктаў. Да апошняга часу ў нашых садах не было познезімовых гатункаў яблык і зімаўстойлівых гатункаў груш. Таму перад селекцынерамі рэспублікі — мужам і жонкай Сябаравымі, Г. Каваленка, Н. Міхневіч і іншымі паўстала задача вывесці такія гатункі.

Выкарыстоўваючы для селекцыі разнастайныя гатункі і формы з розных раёнаў свету і наведшыя дасягненні навукі, беларускія вучоныя вывелі новыя сарты. 46 з іх перададзены ў дзяржаўнае сортавыпрабаванне, а 20 ужо высаджваюцца ў Беларусі. Асабліва каштоўныя новыя гатункі яблынь.

Новы селекцыйны сорт яблыкаў «мінскія» маразозстойлівы і ўстойлівы да грыбковых захворванняў, доўга захоўваецца. Дрэва рана пачынае пладаносіць, яблыкі яго буйныя, смачныя. Ураджайнасць штогадовая і на 40 працэнтаў вышэй, чым у антонаўкі. Адзін з лепшых дэсертных гатункаў — «бананавыя». Яго салямяна-жоўтыя, з невялікім румянцам плады захоўваюцца да чэрвеня.

НАМЕЧАНА РЭКАНСТРУКЦЫЯ

У інстытуце «Белгіпрагандаль» закончана распрацоўка праекта генеральнай рэканструкцыі прадпрыемстваў гандлю, харчавання і бытавога абслугоўвання на цэнтральнай магістралі Беларускай сталіцы — Ленінскім праспекце. Разрозненыя магазіны, атэлье, рэстараны, якія ўзніклі па меры забудовы праспекта, павінны быць згрупаваны ў адзіныя гандлёвыя цэнтры са сваім фірменным профілем і адпаведным тэматычным афармленнем. Так, у адзіным стылі будзе аформлены гандлёвы цэнтр па праекту музычных інструментаў, нот і грамазапісаў, які ўзнікне побач з кансерватарыяй. Па тым жа прынцыпе бу-

«Беларускі сінап», акрамя Беларусі, разнараваны ў Літве. Плады добра транспартуюцца і захоўваюцца да новага ўраджаю.

Звышранні сорт яблыкаў «ранняя салодкія» па ўраджайнасці і таварнасці пладоў пераўзыходзіць іншыя летнія гатункі.

Упершыню ў Беларусі выведзены сорт грушы зімовага тэрміну паспявання — «беларуская позняя». Плады яе можна захоўваць да лютага. Сталі папулярнымі і іншыя новыя сарты грушы: «бэра лошыцкая», «масляністая лошыцкая», якія па ўраджайнасці пераўзыходзяць «бэру случкую» на 40—47 працэнтаў.

Новыя сарты костачкавых парод не баяцца маразоў, смачныя, рана паспяваюць, што дае магчымасць мець свежую садавіну, пачынаючы з другой паловы чэрвеня да кастрычніка.

Вялікая работа па вывадзенню новых сартоў ягадных культур праведзена вядомым селекцынерам А. Валознёвым. Ён вывёў самаплодныя гатункі чорных перэчак, якія даюць штогод ураджай 8—10 тон з гектара. Новыя сарты — «беларуская салодкая», «пілот», «Аляксандр Мамкін», «золушка», «Мінай Шмыроў», «кантата» з'яўляюцца вельмі смачнымі.

Для ўкаранення новых сартоў у вытворчасць створаны матачна-чаранковыя сады ў гадавальніках рэспублікі.

дуюць згрупаваны і аформлены магазіны і атэлье гатовага адзення, футравых вырабаў, салоны сувеніраў. На праспекце з'явіцца клубы-кафэ і рэстараны са сваімі фірменнымі стравамі. Некаторыя з іх мяркуюцца аформіць з этнаграфічным ухілам, накіштам кафэ «Бульбяная» або фірменнага комплексу «Хата рыбака». У апошні ўвойдуць кафэ, магазін кулінары і рыбны магазін.

Другой чаргой праектавання намечана рэканструкцыя вітрын і рэкламы на Ленінскім праспекце. Гэта першая ў беларускай практыцы архітэктурна-мастацкая распрацоўка, якая вырашае такія шырокія практычныя задачы.

КАЛІ БАЧЫШ СВАІМІ ВАЧЫМА...

З 10 па 14 жніўня ў Мінску гасціла група духабораў з Канады. Госці азнаёміліся са сталіцай Беларусі, побывалі ў музеях, агледзелі мемарыяльны комплекс «Хатынь», Курган Славы. На прыёме ў Беларуска-канадскае таварыства па культурных сувязях з суайчыннікамі за рубяжом яны падзяліліся сваімі ўражаннямі аб знаходжанні на беларускай зямлі.

Аляксандр КОРЧУК, кіраўнік групы:

— Я, як і астатнія члены групы, упершыню ў СССР. Усе мы, выхадцы з Расіі, даўно чакалі магчымасці наведаць Савецкі Саюз, убачыць сваімі вачыма, як жыўць савецкія людзі — нашы суайчыннікі. Тое, што мы убачылі ў Мінску, пераўзышло ўсе спадзяванні. Гасцінныя, вясёлыя, жыццярадавыя і добрыя людзі ўсюды сустракалі нас цёплымі ўсмішкамі. А які цудоўны горад! Шырокі Ленінскі праспект, чыстыя і зялёныя вуліцы. Нас здзіўляе і радуе аптымізм вашых людзей, іх адзінства, агульнасць іх інтарэсаў.

Васіль ПЛАНЕДЗІН:

— На Захадзе горадаць, што Савецкая Расія — бедная краіна, што тут мала тавараў. Цяпер, калі я убачыў усё сваімі вачыма, магу ска-

заць — гэта хлусня і паклёп. Мінчане апранаюцца не горш за жыхароў любога заходняга горада. У мінскіх магазінах многа розных тавараў і заўсёды мнагалюдна. Значыць, людзі купляюць, значыць, ёсць за што купляць.

У нас у Канадзе таксама тавараў хапае, але нізкая пакупная здольнасць насельніцтва. Вось чаму шматлікія агенты, стараючыся збыць вырабы сваіх фірм, навіязваюць людзям зусім непатрэбныя рэчы. Як добра, што гэтага няма ў Савецкім Саюзе, дзе дзейнічаюць іншыя прынцыпы: галоўнае не бізнес, а дабрабыт чалавека.

Вольга МАЦВЕЕНКА:

— Ваш народ панёс страшныя страты ў гады Вялікай Айчыннай вайны. І хоць яна даўно закончылася, у вас шануюць памяць тых, хто загі-

нуў у жорсткай барацьбе з фашызмам.

І яшчэ адно. Перад ад'ездам з Канады мы чулі, што ў Савецкім Саюзе іншаземцам не дазваляюць бываць там, дзе ім цікава, што іх возыць пад канвоем. Цяпер мы самі пераканаліся, што ўсё гэта няпраўда. Нашай групе была прадастаўлена поўная свабода. Мы свабодна хадзілі па горадзе, а мае калегі па групе нават наведалі царкву і прысутнічалі на богаслужэнні, дзе яшчэ раз пераканаліся, што непрыяцель савецкага народа паклёпнічаць, сцвярджаючы, што ў СССР веруючых праследуюць. Аб усім гэтым абавязкова раскажам у Канадзе.

Марыя ЖУРАЎЛЕВА:

— За той кароткі час, які мы правалі на беларускай зямлі, у нас многа было сустрач з савецкімі людзьмі. Даведаўшыся, што мы з Канады, нам задавалі адно і тое ж пытанне: як нам удалося захаваць сваю родную мову? Хоць некаторыя з нас прыехалі ў чужую краіну яшчэ будучы дзецьмі, а іншыя нарадзіліся ў Канадзе, адказвалі мы, мова ў нас за-

хавалася таму, што мы любім сваю Радзіму, заўсёды думаем аб ёй.

У вашым горадзе мы сустракалі людзей розных нацыянальнасцей. Усе яны жылі адзінай дружнай сям'ёй. З кім бы мы ні сустракаліся, з кім бы ні размаўлялі, нідзе не заўважылі ні найменшага

нераўнапраўя. Мы і раней чулі, што ў вашай краіне няма нацыянальнай няроўнасці. Цяпер мы ў гэтым самі пераканаліся.

У маё сэрца глыбока запалі пажаданні савецкіх людзей аб тым, каб мы, рускія, што жывуць у Канадзе, разам з усім прагрэсіўным чалавецтвам яшчэ больш актыўна вялі барацьбу супраць вайны і агрэсіі, за мір, свабоду і дэмакратыю на ўсёй нашай планеце.

Канадскія госці на плошчы Перамогі ў Мінску гутараць з маладымі, якія ў свой шчаслівы дзень прынеслі кветкі да абеліска.

КАЛІ ў вобласці абмяркоўвалі, дзе пачынаць эксперыментальнае будаўніцтва, гаварылі з кіраўнікамі моцных гаспадарак. Адзін згадзіўся: «Будуйце, дзякуй скажам». Другі таксама не адмовіўся: «Грошы для гэтага знойдзем». Але ў такой справе «дзякуй» і «грошай» малавата. Старшыня «Прагрэса» Фёдар Сянько заняў актыўную пазіцыю: «Возьмемся будаваць», і гэта выйшла выбар.

У сваіх поглядах на будучы пасёлак Сянько ішоў ад ведання сялянскай псіхалогіі. Ні аб двух-, ні аб чатырохпавярховых дамах ён чуць не хацеў. — Селяніну патрэбны асобны аднапавярховы дом, — цвёрдае сваё перакананне ён выклаў архітэктару Георгію Заборскаму, які прыехаў для пераробкі няўдалага праекта дома культуры.

Размова аднавілася праз некалькі дзён, калі архітэктар расклаў нарэзкі на сталі старшыні. Георгій Уладзіміравіч зусім не чакаў таго шчырага здзіўлення, якое адбілася на твары Сянько. Перад Фёдарам Пятровічам была тая прыземістая каробачка і не тая будынак выглядаў вясёлай, багацей. Прыглянуўся пасярод плошчы дэкарэтыўны басейн з фантанам, які біў з кучы каменняў. А над правым крылом дома культуры высілася прамавугольная вежа з гадзіннікам. «Здорова, — падумаў Фёдар Пятровіч, — свая вежа, свой галоўны гадзіннік. У першага вулічнага гарадскога гадзінніка, зробленага ў Еўропе, была толькі адна стрэлка. Людзі не спяшаліся жыць. Уявіць немагчыма...»

— Пыгожа! — прызнаўся ён Заборскаму. — Але ці прыгодна для сяла?

Архітэктар успыхнуў:

— Вось вы, думаючы чалавек, працуеце з поглядам у будучае. У вашым калгасе аграном не конна ездзіць і не на тарантасе, а на машыне, ды яшчэ з рацыяй. У вытворчасці прагрэс. А якім жа вы бачыце заўтрашняе сяло? Па дзедаўскіх узорах. Беднавата.

Георгій Уладзіміравіч адчуў, што яго гарачнасць закранула старшыню.

— Плот, кухня, вялікая святліца — так і раней выглядала заможная сядзіба. Ці ж селянін адмовіцца ад цэнтральнага ацяплення, ад водаравода, каналізацыі? Інжынерныя ж камунікацыі пры аднапавярховай

забудове — разарэнне для калгаса.

Фёдар Пятровіч умеў прыслухоўвацца да довадаў. Ён даўно зразумеў: як ні добра свая галава, для сучаснага гаспадарання яе недастаткова.

У няпоўныя дваццаць тры гады, калі яго абралі старшынёй самага адстаючага ў раёне калгаса, недахоп вопыту яшчэ даравальна пакрываць хуткімі нагамі і пільным воканам. Ён быў нецярплівы тады. Два гады запар, без водпуску і выхадных, кожны дзень Фё-

мінары, то на нарадзе. Рыхтуючыся да дакладаў, як заўсёды, грунтоўна, ён прывучаўся да аналізу, глыбей унікаў у пытанні арганізацыі працы. Нядаўна для кніжак часу не знаходзілася — браўся толькі за тую, якую пахваліць жонка, а тут заваліў свой стол даведнікамі і брашурамі. У праўленне зацэпілі пісьмы з адрасамі назвокова-даследчых інстытутаў: вучоным важна думаць практыкаў, асабліва такіх, як у «Прагрэсе». Фёдар Пятровіч адказаў неадкладна.

валя больш дасканалая ідэя Сянько, напрыклад, тры разы бракаваў, важка аргументуючы, праект майстэрні тэхнічнага абслугоўвання. Праекціроўшчыкі былі ў адцаі. Старшыня сам знайшоў цікавае рашэнне: узяць за аснову праект галоўнага корпуса Баранавіцкага заводу сенажных вежаў.

Пасёлак валодаў і думамі, і вольным часам стваральнікаў. Заборскі для лепшага наглядаў праводзіў на будоўлі свой адпачынак. Азеляненне пасёлка толькі намячалася, а Сянько

без падарожжаў у далёкія краіны і штормаў. Ён марыў аб моры, хоць бачыў яго толькі ў кіно ды на малюнках. Вучоба ў марскім вучылішчы на поўным дзяржаўным забеспячэнні зняла б клопаты аб ім з маці, салдацкай удавы, у якой, акрамя Фёдара, яшчэ два сыны. І не быць бы яму аграномам, калі б не адна акалічнасць...

Фёдар скончыў школу ў шаснаццаці год, а ў мараходку прымаці з семнаццаці. Вырасціў год працаваць у калгасе, а для пробы сіл, улічыўшы парадубрата, здаць прыёмныя экзамены ў сельскагаспадарчы інстытут. Нечаканы выклік на вучобу ў Гродна — конкурс Фёдар вытрымаў — прымусяўся яму задумацца: а можа, паехаць?.. Маці пазбяцала падкідваць пасылачкі з салама. Плюс стыпендыя — больш разлічваць няма на што. Непакойла толькі тое, што біялогію і заалогію ён не любіў.

Адзіная тройка, якую атрымаў у інстытуце за першы курс па заалогіі, — напамінак аб слабасцах школьных год. Схільнасць жа да якой-небудзь галіны ведаў залежыць не толькі ад асабістых якасцей. Прыклад таму ён сам: у інстытуце навучылі яго любіць прыродазнаўчыя навукі. Або: адкрылася ў Верцялішках студыя выяўленчага мастацтва — знайшліся мастакі, пачалі працаваць спартыўныя секцыі — з'явіліся спартыўныя таленты. Далі ў школу трактар — хлопцы захапіліся тэхнікай.

...У бібліятэцы Акадэміі навук Беларускай ССР можна азнаёміцца з дысертацыяй Сянько. Гэта цікавае даследаванне, навуковы прагноз будучага вёскі, зроблены пры дапамозе электронна-вылічальнай машыны.

Зусім нядаўна Сянько стаў намеснікам старшыні Гродзенскага аблвыканкома. Гэтай падзеі папярэднічаў сход у «Прагрэсе», на які прыйшлі ўсе да аднаго калгаснікі.

— У сувязі з вылучэннем Фёдара Пятровіча на новую пасаду, — аб'явіла сакратар райкома парты Антаніна Белякова, — прапаную вызваліць яго ад абавязкаў старшыні калгаса.

Калі прыступілі да галасавання, ні адна рука не паднялася, поўная цішыня ўсталавалася ў зале. І разумелі людзі, што трэба адпусціць Сянько, што на новай пасадзе поле дзейнасці шырэ. Антаніна Іванаўна пераконвала доўга, пакуль, пераможны асабісты падуцці, калгаснікі аднадушна паднялі рукі.

Г. ПАЛАМАРЧУК.

ГАДЗІННІК НА ПЛОШЧЫ

У свае 36 год Фёдар Сянько дабіўся многага. Герой Сацыялістычнай Працы, старшыня калгаса, прафесія аграном, ён стаў лаўрэатам Дзяржаўнай прэміі СССР па архітэктуры — выпадак пакуль небывалы. Месяц назад абараніў кандыдацкую дысертацыю па праблемах эканомікі.

дар падумаўся ў пяць раніцы і вяртаўся дадому не раней дванаццаці. Жыў на такім нервовым напале, што думаць аб сабе не было калі, паесці іншы раз забываў.

Калі ў калгасных справах адчуўся зрух, як снег на галаву, здало здароўе. Прафесар, да якога звярнуўся Сянько, сказаў:

— Хочаце, малады чалавек, дажыць да старасці, кідайце сваю работу. Знайдзіце што-небудзь больш спакойнае.

Гэта была чорная хвіліна. Так памыліцца, так не разлічыць свае сілы. Многага хацець, ведаць ужо, як ісці да мэты, — і пацярпець крах. Кажуць жа ў народзе: не перадыжнуўшы, да варот не даб'яжыш...

А калі перагледзець старшынёўскую «стратэгію», нармалізаваць рэжым, не «кіпець» па дробязях без патрэбы? Ды і ці правільна, што ён спрабуе ўнікаць ва ўсё? Чаму б не расшырыць правы брыгадзіраў? Сянько сам выпісаў сабе «лякарства», і ніхто, акрамя яго, не здолеў бы гэта зрабіць.

Перамога над звычкамі і характарам немагчыма толькі для бязвольных. Унутрана перабадаваўшыся, Сянько аднавіў здароўе і адчуў сябе настолькі ўпэўнена, што ў вачах іншых замахваўся на непасільнае.

Ледзь пацуўшы пра механізаваныя звенні, узяўся ствараць іх. У калгасе рэзка ўзнялася ўрадажнасць. Фёдара Пятровіча прасілі выступіць то на се-

Калгас не шкадаваў грошай на паездкі ў інстытуты, у перадавыя гаспадаркі: смешна шукаць дарогу, калі можна спытаць, як яе знайсці.

Словам, жыццё ішло багатае падзеямі... Вось цяпер гэты гарадскі архітэктар прымусяў яго задумацца: якім жа будаваць пасёлак?

У праўленне сабралі старых. Потым — маладых. Паслухалі, якім бы яны хацелі бачыць будучы пасёлак. Анкету з такім жа пытаннем пусцілі па ўсяму калгасу. Адны выказаліся за асобны дом, некаторыя не адмовіліся б жыць у шматпавярховым. Затое ўсе аднадушна хацелі мець гарадскія выгоды. Эксперыментаваць варта было...

Новая мара авалодзла старшынёй: стварыць пасёлак, які радаваў бы людзей, даваў ім усе зручнасці для жыцця.

Будаваць аказалася не лягчэй, чым вырошчваць высокія ўраджаі. Прыкмета архітэктуры — непаздзельнасць прыгажосці і карысці. А як злучыць іх тут, на кавалачку зямлі, заціснутым з аднаго боку ажыўленым шасам, а з другога старой вёскай Верцялішкі? Каб увайсці ў садружнасць праекціроўшчыкаў не заказчыкам, а калегай, Фёдар Пятровіч усур'ёз заняўся архітэктурай. Пасёлак нараджаўся ў творчых пакутах. Стваральнікі адыходзілі ад прынятых догмаў, рашаліся на адступленне ад раней задуманага, на пераробкі, калі выспя-

SPAS WHERE ONCE MARSHES DOMINATED

In the recent past words such as «spas» and «resorts» were never associated with Byelorussia. It was unthinkable that people could come for recreation or treatment to the land of swampy marshes and wild forests, the former backwoods of tsarist Russia.

In the six years since the opening of the Krinitsa Sanatorium in Zhdanovichi (the first in Byelorussia), it has grown greatly, and become one of the biggest in the Soviet Union. Here they have a centre fitted out with the latest medical equipment to treat gastric-intestinal diseases. Most important, however, are the excellent mineral springs with curative properties. In Krinitsa these are located close to the medical treatment building. There are other health-building establishments in Zhdanovichi, among them holiday-homes for adults, one for children, and another specifically for mothers with infants. A decision of the Byelorussian Government has made a resort preserve of this picturesque place with its pine forest and river.

The Naroch resort is the pride of Byelorussia. I happened to spend a summer month there. Naroch is the biggest natural reservoir in Byelorussia. It covers 82 sq. kilometres, and is on the average 15-20 metres deep, though its sandy banks slope gently, and the water there is shallow.

Nature was generous to this wonderful nook in the north-west of Byelorussia. The crystal clear lake nestles amid the surrounding forest, which undulates in rolling slopes and dales. The air is heady with the fragrance of trees, flowers, grass and berries.

The local centres for hikers

and travellers cater for thousands of people in the summer season. Most of the visitors, however, are holiday-makers who settle in the comfortable buildings of the Naroch Sanatorium and in the holiday-home of the same name. Both establishments belong to the Byelorussian Council of Trade Unions. The sanatorium treats patients suffering from cardiovascular and gastric-intestinal diseases.

The two places provide facilities for almost 25,000 people on a yearly average.

New sanatoriums, boarding-houses, and holiday-homes are being built and old ones are being reconstructed in Byelorussia. For instance, the construction of a new balneological sanatorium is nearing completion not far from Rogachov, where it overlooks the Dnieper River from a high bank. A health-building establishment for 1,000 people is being built close to Brest, on the bank of the Mukhovets River. Camps for children where the young patients will receive medical treatment and have classes, so that they do not miss school, are being built in the Grodno and Gomel regions.

It is a standing joke with our prospectors that wherever you strike the ground in Byelorussia, a mineral spring appears. Well, this is not far from the truth. There are hot springs in the south of the Republic, for instance. The mineral waters there are rich in bromide and iodine ions. Mineral brine-waters with a high hydrogen sulfide content have been found in Polesye. The local peat is also used widely for medical treatment.

Indeed, Byelorussia has become an area of spas and resorts.

By A. EVENTOV.

THE accomplishment of the great goals set by the current Ninth Five-Year Plan of Soviet economic development is inseparably bound up with the further improvement of health protection in the Soviet Union. The Eighth Five-Year Plan was a major stage in the rapid growth of the health system, and in the strengthening of its material and technical base. During that period the problems of health protection and medical science were discussed twice at sessions of the USSR Supreme Soviet. The Fundamentals of Public Health Legislation of the USSR and Union Republics, and a Resolution of the CPSU Central Com-

mittee and the USSR Council of Ministers on the Further Improvement of Health Protection and on the Development of Medical Science in the country were adopted.

institute, and children's hospitals which will be built on the money provided by the All-Union Communist Subbotniks (voluntary work on Saturday).

Plans are afoot for the further development of the medical industry, whose output will grow 1.6 times. The population's medicinal requirements will be fully satisfied.

In 1970, the number of doctors in our country reached 668,000. With 27.4 doctors per 10,000 people, the Soviet Union is way ahead of the most developed countries in the world.

Higher medical education is undergoing a reform. This will help the higher medical education

tion sanatoriums and dietetic canteens is being widened. They contribute to the lowering of the incidence of disease, and to improvement in the workers' health.

The general trend in the development of the health system in the countryside is the all-out improvement of the technical standards of the basic links—the regional, territorial, Republican and central district hospitals—fitting out rural medical establishments with modern clinical and diagnostic equipment and with special medical transport, and setting up a round-the-clock ambulance centre in each region.

The protection of mother and child is at the centre of the So-

The Five-Year Plan and the Soviet health system

By Academician B. PETROVSKY, Minister of Public Health of the USSR

mittee and the USSR Council of Ministers on the Further Improvement of Health Protection and on the Development of Medical Science in the country were adopted.

In the last few years the Soviet health network developed chiefly through the construction of large hospitals and the addition of new blocks to the existing clinical and prophylactic establishments. A great deal was done in the rural areas to enlarge central regional hospitals. Specialized clinical and diagnostic centres, fitted with modern equipment—diagnostic and anaesthetic apparatus, heart and lung machines, «artificial kidney» devices and so on—were built in Republican and regional towns.

The 24th CPSU Congress set the Soviet health system new tasks. The most important of these are to keep on improving its technical standards, to step up the efficiency of specialized medical aid, and to make all forms of service more readily available to the population of town and countryside. With this end in view, hospital facilities with a total of 337,000 beds will be opened between 1971 and 1975, bringing the total number to 3,000,000 towards the end of the Five Year-Plan period.

Under the current Five-Year Plan, more than 3,000,000,000 roubles have been allocated for the construction of hospitals and polyclinics. And 5,000,000,000 roubles of capital investments will be made in health protection, which is 20 per cent in excess of the sum allocated in the past five-year period. A substantial proportion of this money will be spent on the construction of large general hospitals with 1,000 beds and more, clinics with 560-800 beds, reanimation centres, and a number of other large projects.

The current five-year period will see the commissioning of the all-Union oncological and cardiological centres in Moscow, cardiological and therapeutic blocs in the Union Republics, a gynaecological and midwifery

national establishments to go a long way towards the solution of their problems. Substantial changes are also being made in the paramedical personnel and junior nurse training system. In the 1971-1975 period, medical institutes are to graduate more than 230,000 young specialists. Their total number will amount to 839,000.

A great deal is being done to improve the doctors' standard of living. This year they got a pay rise. And other health workers' salaries will be increased in the following years. Medical students will receive higher grants, and their living conditions will be improved.

Big problems are facing our health system in the field of the hygiene and epidemiological work. It has been decided to establish strict state control over the condition of the atmosphere, water reservoirs and the soil. The new plan provides for the further improvement of the hygiene and epidemiological service: more personnel, and higher technical standards. This service is taking an active part in working out the scientific foundations of the protection and transformation of nature, in the campaign against infectious diseases, such as gastric and intestinal troubles, virus diseases and influenza which do great damage to people's health and, consequently, to the entire national economy.

Clinical and prophylactic aid to the population is being improved. It is planned to expand the out-patient service, to enlarge the role of the polyclinics in the early diagnosis and effective treatment of diseases. The number of polyclinics will increase by more than 500 in the current five-year period.

The clinical and prophylactic services which cater for factory workers are also in need of further improvement. We plan to broaden the network to medical and hygiene centres, especially in the areas where industrial production will develop at a particularly rapid rate.

The network of disease-preven-

tion state's attention. In the new five year period the main emphasis will be laid on the development and technical improvement of the mother and child protection system, on the construction of general and specialized pediatric hospitals, recuperation centres and maternity homes, large pediatric polyclinics and women's advisory clinics, fitted with the latest medical equipment.

The successes of the Soviet public health system are due to the achievements of our science and to its close ties with practical work. Soviet science has taken the lead in many major branches of medicine, and Soviet scientists enjoy a well deserved reputation throughout the world. The world congresses on microbiology, transfusion, surgery and anatomy, and the conference of phthisiologists, held in our country recently, were a vivid manifestation of the achievements of Soviet medicine.

Scientific and technological progress poses great problems for the science of hygiene. We shall do penetrating research into the hygienic aspects of the new types of production, manufacturing processes and equipment.

In the near future we are to analyse new types of industrial buildings, layouts, raw materials and finished products from the viewpoint of hygiene.

Scientific centres and institutions, will be enlarged, and some of them will change their speciality with a view to solving the most pressing problems. The activities of the Siberian Branch of the USSR Academy of Medical Sciences, set up in Novosibirsk in the past five year period, are steadily gaining in scope.

Contacts with the socialist countries, developing nations and the most developed capitalist states in the field of health protection will be further developed in the current five-year period. As previously, our doctors will take an active part in the work of international organizations, especially the World Health Organization.

Building of the automatic lines plant in Baranovichi. ON PHOTO: the best fitters V. ZORKO and V. SLESAREV.

Photo by V. LUPEIKO.

Facts and Figures

● The Byelorussian Soviet Socialist Republic lies in the western section of the Russian Low-

land, and covers an area of slightly more than 200,000 sq km.

Byelorussia feels the influence of the Atlantic Ocean. So its winters are mild, the summers are cool, and there is much rain in autumn, but the springs are sunny and warm.

Byelorussia is covered with forests. They consist of native pine, oak, maple, ash and birch.

Along with them grow the Siberian larch, the Amur cork and the Manchurian walnut, which were imported from the Far East years ago.

Byelorussia is full of rivers and lakes. The rivers include the Dnieper, with its tributaries the Pripyat, the Sozh and the Berezina; the Western Dvina; the Neiman with its tributary the Viliya, and the Bug River. The total

length of Byelorussian rivers exceeds 50,000 km, while the number of lakes runs into several thousands.

● Byelorussia's population, as of January 1970, amounted to 9 million. Byelorussians proper accounted for more than 80 per cent. There are more than 650,000 Russians, about 550,000 Poles, 150,000 Jews and about as many Ukrainians, Lithuanians, Lat-

vians, Tatars, and other nationalities also figure among the inhabitants.

Minsk, the capital city, has 1 million residents. Gomel, Vitebsk and Mogilev have populations of over 200,000.

During the Second World War the Byelorussian Republic suffered the greatest human losses. The fascists exterminated one quarter of all its people.

БРАТСТВО В ДЕЙСТВИИ

Публикуемая нами статья взята из еженедельника «За рубежом» и принадлежит перу Майка ДАВЫДОВА, московского корреспондента газеты американских коммунистов «Дейли уорлд». Автор, хорошо знакомый с американской и советской действительностью, сопоставляет многие стороны жизни в СССР и США, уделяя при этом особое внимание решению национального во-

проса в условиях социализма и капитализма. Здесь не идет речь о Белоруссии — автор не побывал в ней, и тем не менее статья, на наш взгляд, представит интерес для всех, кто желает получить ознакомиться со своей Родиной в юбилейный для нее 50-й год образования СССР.

Каждый год в США отмечается «Неделя братства наций», населяющих нашу страну.

30 декабря народы Советского Союза будут праздновать 50-ю годовщину с того дня, когда более 100 национальностей объединились и образовали Союз Советских Социалистических Республик.

ОБЕЩАНИЯ И СВЕРШЕНИЯ

Разница между двумя государствами в их подходе к решению национального вопроса — это разница между словом и делом, обещаниями и свершениями, между капитализмом и социализмом. Во всем мире не найдешь другой такой страны, которая смогла бы состязаться с нашей, точнее, с нашими политическими деятелями и прессой, по части трескучей болтовни, в особенности во время «Недели братства». Вероятно, поэтому на нас, американцев, проживших три года в Советском Союзе, произвело такое впечатление все, что мы познали здесь. В 13 республиках, в которых нам довелось побывать, мы видели братство в действии.

Я не хочу сказать, что это легендарная утопия. Кое-где сохранились еще пережитки национальных предрассудков, в частности в личных отношениях между людьми. Однако в отличие от США, где национальные предрассудки, и в особенности расизм, составляют норму жизни, в Советской стране рецидивы прошлого — исключение. Еще важнее то, что эти сорняки, от которых веками страдало человечество, бурно разрастаются на капиталистической почве Америки, но почти целиком выжаты у нас. Впрочем, на социалистической почве они обречены на гибель.

Как я уже сказал, мы живем в разных мирах, и мне хотелось бы провести сравнение между вашей жизнью и нашей не столько с помощью статистики или чужих описаний, сколько на основании собственных впечатлений и опыта.

Знакомая в 1969 году с заново отстроенным Ташкентом, я думал о поднявшемся из руин Волгограда. Подобно бесмертному городу-герою, столица Узбекистана стала символом подлинного братства народов. Сталинград показал всему

миру нерушимое и непобедимое единство многонационального Советского государства, продемонстрировал способность социализма одерживать победы над самыми варварскими и разрушительными силами реакции и войны.

Ташкент стоит как незабываемый символ всепобеждающей силы братства, свидетельствующий о замечательной способности социализма противостоять и побеждать стихию. В известном смысле восстановление народами 15 советских республик узбекской столицы, сильно пострадавшей во время землетрясения 1966 года, — пролог будущего, предначертанного Марксом и Лениным, когда человечество объединит свои ресурсы для отпора стихии, в деле преобразования природы.

Нам рассказывали, что уже через несколько часов после начала землетрясения в Ташкент прибыли Генеральный секретарь ЦК КПСС Леонид Ильич Брежнев и Председатель Совета Министров СССР Алексей Николаевич Косыгин. В нашей стране президент и видные политические деятели тоже посещают районы, пострадавшие от стихийных бедствий. Однако на этом и кончается общность между Ташкентом и, скажем, районами, периодически затопляемыми водами Миссисипи. У нас ведь и на стихию реагируют с позиций «свободного предпринимательства».

Граждан призывают вносить денежные пожертвования. Красный Крест выделяет походные кухни и разное тряпье. Национальную гвардию мобилизуют для предотвращения грабежей, и, наконец, конгресс голосует за ассигнование скудной суммы, дабы несколько смягчить критическое положение. Это все, на что можно рассчитывать. Тысячи семей, в особенности негров, американцев мексиканского происхождения, семьи рабочих остаются ни с чем, потому что стоимость страхования в районах, подверженных стихийным бедствиям, чрезвычайно высока. Когда несчастье обрушивается на территории, населенные национальными меньшинствами, сразу становится ясно, насколько прочно укоренилась в нашей системе расовая дискриминация и насколько мизерна помощь со стороны правительства и общества.

Что же касается Ташкента, где в создании новых районов принимали участие все союз-

ные республики — это вечный монумент братству семьи советских народов.

Мы отправились в Туркменскую Советскую Социалистическую Республику в дни празднования 150-й годовщины со дня рождения Фридриха Энгельса. Именно Энгельс охарактеризовал переход от капитализма к коммунизму как переход из царства необходимости в царство свободы, когда человек впервые становится сознательным повелителем природы и хозяином общества.

ЗОЛОТАЯ РОССЫПЬ

Каракумский канал — свидетельство справедливости предвидения Энгельса. Покорение знойных песков бескрайней среднеазиатской пустыни, в чем мы убедились собственными глазами, выглядит куда более впечатляюще, чем горы статистических данных. Мы встретили людей, ставших хозяевами общества. Менее 50 лет назад они были кочевниками, постоянно блуждавшими в бесконечных и зачастую бесплодных поисках нескольких драгоценных капель воды.

Молодой директор управления Каракумского канала Базар Ананиязов привел нам древнюю туркменскую поговорку: «Капля воды — это крупица золота, смешанная со слезой». Каракумский канал во многом решил извечную проблему огромного края, превратил пустыню в плодородные земли. Это золотая россыпь, несущая людям счастье.

Подобно Ташкенту, Каракумский канал — результат усилий всего советского народа. Советская «интернациональная бригада», принимавшая участие в штурме пустыни, состояла из представителей всех республик. Ананиязов, как и многие другие, особенно высоко ценит вклад Российской Федерации.

Разве можно не отметить, что Советское правительство приступило к строительству крупнейшего Каракумского канала в 1954 году, когда еще не были залечены раны второй мировой войны? А что может ярче свидетельствовать об успехах, достигнутых Туркменией за полвека существования СССР, чем такой факт: ведущую роль в претворении в жизнь этого проекта сыграла Туркменская Академия наук. Ведь Туркмения в прошлом — окраина России, сплошь неграмотное население

которой изнывало под игмом царей и баев-феодалов.

Обсуждая с туркменскими учеными — этими лучшими в мире специалистами по покорению пустынь — блага, которые принесло республике сооружение Каракумского канала, мы не могли не вспомнить судьбу американских индейцев. В вашей стране усилие всего народа, все ресурсы подчинены главной цели — ускорению роста благосостояния трудящихся. Другими словами, ускорению прогресса всех национальностей, в том числе самых отсталых — таких, к числу которых в прошлом относился Туркмения. У нас индейцев безжалостно уничтожали, против них вели истребительные войны, их сгоняли с плодородных земель и отводили им пустынные резервации. Сегодня индейское население страдает от нищеты и болезней даже в большей степени, чем негры. Средняя продолжительность жизни индейца — 42 года, на 29 лет меньше, чем белого. И вряд ли кому-нибудь в Соединенных Штатах придет в голову мысль о создании Индейской академии наук. Ведь большинство индейцев едва ли в состоянии рассчитывать на начальное образование, а многие попросту неграмотны. Экономическая, социальная, культурная дискриминация — таков их удел.

Эль Кобе, один из лидеров национально-освободительной организации «Индейцы за индейцев», так характеризует положение своего народа: «В резервациях мы лишены возможности приобрести какие-либо знания или профессиональные навыки. Поэтому, по праву, скажем, в Чикаго, обнаруживаешь, что ты фактически ничего не умеешь. Остается самая черная работа и биржа труда, где господствует дискриминация».

После того, как в течение 400 лет индейцы подвергались жесточайшим преследованиям, ныне им приходится отстаивать не только свободу, но и само право на существование. На протяжении долгих лет монополии и правительство пядь за пядью захватывали земли, принадлежавшие индейцам, лишая их исконных промыслов — охоты и рыболовства. Открытие источников нефти и других полезных ископаемых также привело к тому, что значительная часть индейских территорий, как, например, Аляска, оказалась в руках нефтяных трестов.

(Окончание следует).

ПУЦЯВІНАМІ ДРУЖБЫ

ТЫДЗЕНЬ ПРАЙШОЎ ПАСПЯХОВА

У старадаўнім рускім горадзе Казельску Калужскай вобласці праходзіў тыдзень Савецкай Беларусі, прысвечаны 50-годдзю ўтварэння СССР.

Асабліва многалюдна было ў краязнаўчым музеі. У вітрынах, на шматлікіх стэндах — матэрыялы аб культурным і гаспадарчым будаўніцтве Беларускай ССР, дакументы, якія расказваюць аб гераізме абаронцаў Брэсцкай крэпасці, аб трагедыі Хатыні, успаміны і фатаграфіі войнаў - беларусаў, што ўдзельнічалі ў вызваленні Калужскай вобласці ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў, а таксама войнаў - калужан, якія прымалі ўдзел у баях за вызваленне ад ворага беларускіх гарадоў і вёсак.

На беларускай зямлі мужна змагаліся з фашыстамі 3280 жыхароў Казельска, 420 з іх загінулі смерцю герояў. Каля чатырохсот жыхароў горада і раёна ў першыя пасляваенныя гады ўдзельнічалі ў аднаўленні разбураных і спаленых акупантамі Мінска, Магілёва, Гомеля, Оршы і іншых гарадоў і вёсак Савецкай Беларусі.

Спецыяльны стэнд у музеі быў прысвечаны творчасці беларускіх пісьмнікаў, паэтаў, мастакоў, кампазітараў. У час тыдня дэманстраваліся мастацкія і дакументальныя фільмы аб Савецкай Беларусі. Самадзейныя артысты дома культуры выступалі перад гараджанамі і ў вёсках раёна з канцэртамі, у праграму якіх былі ўключаны беларускія песні, танцы, вершы паэтаў Беларусі. У раённай бібліятэцы праходзілі канферэнцыі чытачоў, літаратурныя чытанні, прысвечаныя творчасці Янкі Купалы, Якуба Коласа, Максіма Танка, Пятруся Броўкі.

ЦЕПЛА, САРДЭЧНА

Горад Караганда — буйны індустрыяльны цэнтр Казахстана. На ўсю краіну вядомы працоўныя падзвігі яго шахцёраў, хімікаў, металургаў. Карагандзінцы вельмі любяць тэатр, музыку. Нядаўна яны цёпла прымалі ў сябе гасцей з братаў Беларусі — маладзёжны эстрадны ансамбль «Песні над Сожам» і Мінскі камерны аркестр пад кіраўніцтвам Юрыя Цырука.

АД ХІВЫ ДА КУРЫЛАЎ

Эстрадная група артыстаў Беларускай дзяржаўнай філармоніі пры ўдзеле заслужанага артыста БССР Эдуарда Міцуля зрабіла вялікую паездку па краіне. 90 канцэртаў дала яна працаўнікам Сахаліна і Курільскіх астравоў, рыбакам-ціхаакіянцам. Затым гасцёрольныя маршруты беларускіх артыстаў пралягалі па гарадах і вёсках братніх рэспублік Сярэдняй Азіі і Казахстана. Іх слухачамі былі будаўнікі канала ў пясках Каракумаў, чыгункі Чарджоу — Кунград, жыхары Цалінаграда, старажытнай Хівы, чыгуначнікі Ургенча, кіргізі-жывёлаводы... Усяго на канцэртах нашых артыстаў пабыла каля 100 тысяч чалавек, і ўсюды іх прымалі як жаданых і блізкіх сяброў.

УЗНАГАРОДА СЯБРОЎ

Нядаўна Смаргонскі народны ансамбль песні і танца імя Агінскага прымаў удзел у «Свяце дружбы», якое праходзіла ў Іёншайскай раёне Літоўскай ССР. Выступленні былі цёпла сустрэты літоўскімі і латышскімі сябрамі. Арганізацыйны камітэт свята ўручыў калектыву Ганаровую граматы і памятных сувеніры.

АБ ЧЫМ РАСКАЖУЦЬ ЦЫМБАЛЫ

Аб цымбалах складаюць легенды і песні. У беларускіх вёсках цымбалы гучаць на вясельях і святках. З пакалення ў пакаленне перадаецца майстэрства ігры на гэтым народным інструменце.

У абласным краязнаўчым музеі горада Маладзечна экспануюцца самаробныя цымбалы сям'і Чаеўскіх. Цікавы лёс гэтага інструмента.

У 1890 годзе Антон Чаеўскі, або, як яго звалі, дзед Антак, змайстраваў балалайку. У вёсцы Драні, што на Маладзечаншчыне, многія гады ішлі ў дом Чаеўскага, каб паслухаць музыку. А неўзабаве дзядуля Антак загарэўся жаданнем зрабіць цым-

балы. Ён чуў, што для іх патрэбна асаблівая елка. Доўга шукаў стары «музычнае» дрэва. Але першыя цымбалы ў яго не атрымаліся: гучанне іх псаваў рэзанатар. Прайшлі гады, пакуль Чаеўскі знайшоў «тайну» вырабу цымбалаў.

У доме Чаеўскіх музыку любілі ўсе. Сюды збіраліся сяляне, каб паслухаць цымбалы і адпачыць. Ніводнае вясковое вяселле не праходзіла без сямейнага аркестра Чаеўскіх. Узмахне, бывала, дзед Антак палачкамі, прабяжыць імі па струнах — і пальцеца мелодыя. Людзі чулі ў ёй шум высокіх соснаў, цурчанне рачулак, спе-

вы птушак.

А ў сям'і падростаў унук Аляксей. Ён вучыўся ў свайго дзеда майстэрству цымбаліста. І чым больш авалодаў цымбаламі, тым больш прыцягваў яго гэты цудоўны інструмент. У 1939 годзе Аляксей Міхайлавіч разам з аднавяскоўцамі выйшаў сустрэкаць Чырвоную Армію. Сяляне спявалі пад акампанемент цымбалаў «Інтэрнацыянал». Пасля ўстаўлення ў Дранях Савецкай улады Аляксей стаў актыўным удзельнікам і арганізатарам у роднай вёсцы мастацкай самадзейнасці.

Пасля вайны імя цымбаліста Аляксея Чаеўскага ста-

ла вядомым на ўвесь раён. Самадзейны музыка ездзіў нават за мяжу, дзе дэманстраваў дасягненні беларускай нацыянальнай культуры.

Зараз Аляксей Міхайлавіч працуе ў зборачным цэху Маладзечанскай фабрыкі музычных інструментаў. Ён адзін з лепшых спецыялістаў прадпрыемства, удзельнік мастацкай самадзейнасці. У час сваіх сольных выступленняў ён выконвае творы беларускіх кампазітараў, класічных п'есы.

...Вось аб чым могуць расказаць старыя цымбалы, якія захоўваюцца ў краязнаўчым музеі Маладзечна. І. СЦЯПАНАЎ.

ШЛЯХ ДА МАЙСТЭРСТВА

60 ГОД З ДНЯ НАРАДЖЭННЯ АРКАДЗЯ ЧАРНЫШЭВІЧА

Аркадзю Чарнышэвічу было 6 цяпер толькі шэсцьдзесят гадоў. Ён нарадзіўся ў жніўні 1912 года ў сялянскай сям'і на Старобіншчыне. Родная вёска Кулакі неаднойчы апісана ім пад змененымі назвамі ў многіх творах, уключаючы раман «Засценак Малінаўка». Як бадай што ўсе сялянскія дзеці, тым болей хлопчыкі, ён з малых гадоў пасвіў кароў і свіней, вадзіў коней на начлег, пемагаў бацькам на сенакосе, у жніво, нагоду вельмі рана літаральна з шасці гадоў — уцягнуўся ў працу на гаспадарцы.

І прыкладна тады ж, у шэсць гадоў, яму ўпершыню трапілася кніжка — падручнік старэйшага брата. Па той кніжцы ён і вывучыў літары. А неўзабаве пачалася вучоба. Школы ў поўным сэнсе слова ў вёсцы не было, заняткі праводзіліся ў хатах, чыя прастарнейшая. Так Аркадзю ў роднай вёсцы «скончыў» тры класы, а ўвосень 1922 года бацька завёз яго ў мястэчка Старобін вучыцца ў сямігодцы.

У школе яго любімым настаўнікам быў выкладчык беларускай мовы Дуброўскі. Не без яго ўплыву Аркадзю пачаў пісаць свае першыя вершы на роднай мове. Адзін з яго ранніх вершаў быў надрукаваны ўясной 1926 года ў часопісе «Беларускі піянер». Увосень таго ж года, захварэўшы на сухоты, Аркадзю пакінуў школу і вярнуўся ў роднае сяло.

Пад той час у яго ў запасе ўжо быў не адзін дзесятак вершаў. Напісаў ён і некалькі кароценькіх апавяданняў з вясковага жыцця, а ўлетку 1928 года паслаў іх у Мінск, у выдавецтва. Іх, вядома, не надрукавалі — апавяданні былі вельмі слабыя.

Два дзесяцігоддзі Чарнышэвіч пражыў далёка ад роднага сяла. Жыццё ўзбагаціла яго памяць і ўяўленні яркімі перажываннямі, дало неацэнны матэрыял на многія творы.

І ўвесь гэты час ён не пакідаў пісаць. Пісаў вершы. Спрабаваў пісаць нарысы. З сярэдзіны трыцятых гадоў за-

няўся амаль што выключна мастацкай прозай. На пачатак 1936 года ў А. Чарнышэвіча ўжо быў гатовы ў рукапісе цыкл дзіцячых апавяданняў «Лета». Пасланья ў Мінск апавядання трапілі да Змітрака Бядулі і Міхася Лынькова, а потым з імі пазнаёміліся Р. Мурашка і М. Клімковіч. Так быў вырашана далейшы лёс пражытых твораў, ды і пісьменніцкі лёс самога А. Чарнышэвіча. Апавяданні з'явіліся ў чэрвеньскім нумары часопіса «Полымя рэвалюцыі» за 1940 год.

Пасля вайны Чарнышэвіч 4 гады працаваў вясковым настаўнікам і загадчыкам пачатковай школы ў вёсцы Насовчы, у 1954 годзе пераехаў у мястэчка Свір, а з 1957 года пасяліўся ў Радашковічах. У 1965 годзе ён пераехаў у Мінск.

Раман «Світанне» Чарнышэвіч пачаў пісаць яшчэ ў разгар вайны і працаваў над ім аж да 1957 года. Пісьменнік меў за мэту паказаць у рамане нялёгкае працэс умацавання новых поглядаў, новай, савецкай ідэалогіі і новых адносін у беларускай вёсцы і ў ўрўніскім асяроддзі на пачатку двацятых гадоў. Галоўная пэтычная думка рамана і сэнс яго назвы раскрываюцца ў разважаннях аднаго з герояў — Антона Галамакі. Вяртаючыся пасля шасці гадоў салдацкай службы ў родныя Ярэмічы, што на Палессі, ён па дарозе раздумвае над цяперашнім жыццём і над будучыняй сваіх землякоў: «Няўжо ж тут усё, як раней? Значыць, трэба варушыць гэтую глуш, працаваць, будзіць палешукоў да новага жыцця. Няўжо ж яны не разумеюць, што сонца ўзышло, што світанне паўстае за лясамі!» Герой рамана і заняты працай, каб наблізіць сонечнае світанне.

Далёка наперад, у сэнсе авалодання аб'ёмным эпічным жанрам, Аркадзю Чарнышэвіч пайшоў у сваім другім рамане — «Засценак Малінаўка». Пад гэтай назвай у 1964 годзе выйшла першая кніга рамана, а праз год — другая.

Усім сваім зместам, характарам канфілікту і пабудовай сюжэта другі раман Чарнышэвіча звернуты ў параўнальна далёкае мінулае — падзеі 1903—1904 гадоў. Гэта, як вядома, быў пярэдадзень першай рускай рэвалюцыі, пачатак новага стагоддзя, стагоддзя «нечуваных мяцяжоў і нябачных перамен», як скажа А. Блок.

Паказана А. Чарнышэвічам бедная вёска Малінаўка, дзесяці на граніцы Случчыны з Палессям, выглядае тыповай для дарэвалюцыйнай Беларусі. Людзі тут здаўна жывуць нецікава, у цямноце, беднасці і забітасці. Мала што палепшала тут і на пачатку двацятых гадоў. Найбольш гаруюць мужыкі ад нястачы зямлі і несправядлівага яе размеркавання.

Пафас рамана Аркадзю Чарнышэвіча «Засценак Малінаўка» — у паказе вытокаў і праяўленняў сялянскага і агульнанароднага пратэсту супраць эксплуатацыі і сацыяльнага прыгнёту. Вобразы і карціны рамана даюць магчымасць уявіць і наглядна бачыць, як беларускі мужык з Палесся, пад уплывам вызваленчага руху рускага рабочага класа на чале з бальшавікамі, пачаў страсаць з сябе патрыярхальную пасіўнасць, уключаўся ў стачачную барацьбу, а праз яе — у палітычнае жыццё, вучыўся «рабіць рэвалюцыю».

Таленавіта напісаны, хоць сюжэтна і не закончаны, раман «Засценак Малінаўка» быў пісьменніцкім подзвігам Аркадзю Чарнышэвіча. Твор гэты, ўзбагаціўшы беларускую раманістыку, без сумнення, трывала зойме сваё пачаснае месца ў гісторыі нацыянальнай мастацкай прозы.

Пра Аркадзю Чарнышэвіча нельга сказаць, што ён быў мастак першай велічыні, але прырода надарыла яго самабытным талентам, і ён валодаў сваім бачаннем свету і сваім уласным пісьменніцкім голасам.

Фёдар КУЛЯШОУ.

МІЖНАРОДНЫ ГОД КНІГІ

Адзел мастацтва Магілёўскай абласной бібліятэкі карыстаецца вялікай папулярнасцю ў наведвальнікаў. НА ЗДЫМКАХ: чытальная зала аддзела мастацтва; у салоне праслухоўвання.

Фота М. ЖАЛУДОВІЧА.

50 ТЫСЯЧ ТАМОЎ ДАВЕДАК

У глыбіні сквера акадэмічнага гарадка ўзвышаецца светлы, з вялікімі вокнамі будынак. Гэта фундаментальная бібліятэка імя Якуба Коласа Акадэміі навук БССР. Тут, у велізарнай кнігасховішчы, сабрана і захоўваецца звыш паўтара мільёна кніг.

Кожны дзень з усіх канцоў зямнога шара сюды паступаюць дзесяткі, сотні кніг і часопісаў. Каб яны як мага хутчэй трапілі ў поле зроку чытача, у бібліятэцы наладжваюцца спецыяльныя выстаўкі. Самая папулярная з іх займае ўтульную залу на першым паверсе. Гэта пастаянна дзеючая экспазіцыя новых паступленняў. Яна абнаўляецца кожны тыдзень. Усе айчыныя і зарубежныя выданні трапляюць сюды яшчэ да іх бібліятэчнай апрацоўкі. Тут можна прагледзець літаратуру, заказаць ксеракопію патрэбных старонак.

А на шостым паверсе праводзяцца тэматычныя выстаўкі. Яны раскрываюць запаветныя багаці фундаментальнай бібліятэкі, робяць іх даступнымі для кожнага чытача, уводзяць у актыўны абарот бібліятэкі новыя і новыя бласцённыя крыніцы. Напрыклад, тут была арганізавана вялікая выстаўка рэдкіх кніг. Дэманстраваліся айчыныя і зарубежныя выданні XVI—XVIII стагоддзяў, а таксама асабліва каштоўныя выданні XIX—XX стагоддзяў на беларускай, польскай і рускай мовах. Увагу наведвальнікаў прыцягвалі маленькая, з паштовую марку, кніжачка і вялікі цяжкі фаліант у скуравым пераплёце з фігурным старадаўнім замком, дакумент, падпісаны каралём Сігізмундам, і вельмі рэдкі аль-кітабы, запіска лейтэнанта Воцінцава, які выратаваў кнігі бібліятэкі АН БССР ад фашысцкага варварства. Паралельна была разгорнута экспазіцыя «Літаратурныя матывы ў экслібрысах», якая складалася з 220 кніжных знакаў работы 65 мастакоў РСФСР, Украіны, Беларусі, Грузіі і Латвіі, а таксама Польшчы, Чэхаславакіі, Венгрыі і Францыі.

У зале даведачнай літаратуры фундаментальнай бібліятэкі да паслуг чытачоў заўсёды вялікі збор айчынных і зарубежных энцыклапедыяў, слоўнікаў, рэфератывых выданняў, разнастайных даведнікаў — 50 тысяч тамоў. Дзяжурныя бібліяграфы праводзяць кансультацыі па выкарыстанні даведачна-інфармацыйнага фонду і складанню бібліяграфіі да навуковай работы, даюць рознага роду даведкі, расшыфроўваюць скарачэнні, перакладаюць навуковыя тэрміны.

Дарэчы, даведкі робяць вусна, пісьмова, па тэлефоне. Пытанні самыя розныя: хто аўтар той або іншай кнігі, назва працы, выхадныя даныя... І такое, напрыклад: «Колькасць разводаў і шлюбаў у ЗША, Францыі і Італіі ў 1970 годзе» або «Базарныя цэны ў Барысаве ў 1912 годзе». Першае пытанне цікавіць вучонага-сацыёлага, другое — пісьменніка-дакументаліста...

Заказаную літаратуру бібліятэка выдае, як правіла, на працягу гадзіны. Любы пункт высотнага сховішча звязаны з кожнай чытальнай залай ліфтамі няспыннага дзеяння. Ліфт аўтаматычна разгружае кнігі ў прыёмнік патрэбнай чытальнай залы і апавяшчае дзяжурнага бібліятэкара сігналам.

Фундаментальная бібліятэка АН БССР — буйнейшы цэнтр бібліяграфічнай інфармацыі ў Беларусі. Толькі ў серыі «Бібліяграфічная інфармацыя» выходзяць пяць гадавых і паўгадавых выпускаў.

Фундаментальная бібліятэка АН БССР абслугоўвае таксама разгалінаваную сетку філіялаў і інстытуцкіх бібліятэк. Яе супрацоўнікі дапамагаюць чытачам рабіць цікавыя і карысныя падарожжы ў свет кнігі.

К. ТАМАРЫН.

СТЫЛЬ МАСТАКА

Яго крыху хітраватыя вочы нібы вышукваюць смешнае, здаецца, ён пастаянна настроены жартавец. Гэта адчуваецца і ў яго работах, якія заўсёды нясуць у сабе адценне гратэска, нават калі яны зусім не гумарыстычныя па сваім характары.

Гратэска — адметная рыса творчага почырку кераміста Аляксандра Зіменкі. Яна — у змененых прапорцыях, у агульнай пабудове малюнка, у знарочыстай акругленасці лінійці, наадварот, у крыху большай, чым звычайна, іх вуглаватасці. Зіменка падкрэслівае, гіпербалізуе, завастрае. Гэта праяўляецца не толькі ў форме, такі стыль яго мастацкага мыслення. Вось што, напрыклад, расказвае Аляксандр аб сваёй новай рабоце — афармленні інтэрната пенсіянераў:

— Тут будуць жыць старыя людзі. Старым не зусім лёгка арыентавацца ў паверхах, калі ўсе яны аднастайныя. Другі можна будзе зблытаць з трэцім, трэці — з чацвёртым. Я вырашыў аформіць адзін з паверхаў пад зіму — на пано вялізнай сцяжынка, другі пад лета — матылёк і гэтак далей. Не патрэбна будзе лічыць, дзе які паверх, — ужо не зблытаеш!

Зіменка смела і шмат эксперыментуе, шукае новыя формы, новыя прыёмы. Але гэта не наватарства дзеля наватарства. Пачуццё меры, густ і вельмі сур'ёзныя адносіны да сваёй працы дазваляюць мастаку нават у самых незвычайных «фантазіях» застацца ў межах мастацтва.

Відаць, кераміцы пэўнае імк-

ненне да сімвалічнасці ўласціва ў сілу таго, што яна не можа даць столькі дэталей, намалюваць такую падрабязную карціну, як іншы від выяўленчага мастацтва. Таму яна патрабуе абагульненняў. Абагульненне ж — падстава і перадумова сімвалікі. Гэтая спецыфіка керамікі выявілася ў першай жа вялікай рабоце Аляксандра Зіменкі — афармленні інтэр'ера Беларускага аддзялення Агенцтва друку Навіны. Тры ідзі выказваюцца трыма гранічна лаканічнымі сімваламі, якія робяць дэталю насэннай керамікі. Ідэя самой перадачы інфармацыі (дзе літары на вагах), ідэя залежнасці інфармацыі ад часу (літара на цыфербляце), ідэя перамогі святла ведаў над цемрай невучтва (сонца і месяц). Вельмі проста, хаця і стылізаваныя формы нясуць тут вялікую сэнсавую нагрузку. Гэта — крок да выканання галоўнай мэры Аляксандра Зіменкі: даказаць, што кераміка такое ж мастацтва, як і жывапіс, скульптура, графіка, што яна дае магчымасць вырашаць любыя, самыя буйныя і складаныя задачы.

Гумарыстычныя работы — наогул рэдкасць у кераміцы — складаюць большасць твораў Зіменкі. Яны дэманструюць амаль усе адценні гумару — ад мяккага жарту да рэзкай, жорсткай сатыры.

Адзін з самых маладых мастакоў Беларусі, Зіменка прадстаўляў нашу рэспубліку на Усесаюзнай выстаўцы керамістаў у Вільнюсе, адна з яго работ экспануецца ў ленинградскім Рускім музеі.

Упершыню асаблівасці света-

адчування Аляксандра Зіменкі як мастака пачалі праяўляцца яшчэ ў школе, дзе ён маляваў дэкарацыі да сустрэч клуба вясёлых і знаходлівых. Дэкарацыі гэтыя, зразумела, трэба было не проста намалюваць, а зрабіць вострымі, смешнымі, лаканічнымі, і Аляксандр спраўляўся з гэтым. Ён стварыў у школе мастацкі савет, які з поспехам афармляў школьныя інтэр'еры.

Выбіраючы прафесію, традыцыйных у такіх выпадках ваганняў Аляксандр не адчуваў. Ён ужо ведаў, што не можа жыць без малюнкаў, без лепкі, без жывапісу. Афармленне аддзялення Агенцтва друку Навіны было яго дыпломнай работай у Беларуска-мастацкім інстытуце. Яму прапанавалі застацца ў аспірантуры, але ён абраў іншы шлях...

— Я падумаў, — гаворыць Аляксандр, — што лепей — самому пісаць пра іншы альбом каб іншы пісалі пра цябе? Я — мастак і як мастак магу стварыць нешта новае, а як тэарэтык я гэтага зрабіць, відаць, не здолею.

Зрэшты, мастацтвазнаўчая праца ўсё ж прываблівае Зіменку.

І яшчэ адзін жанр вабіць мастака — медаль. У мінулым годзе, напрыклад, ён стварыў комплект медалёў для ўдзельнікаў выстаўкі «Фотаграфіка-71». І ў медалях таксама — дзе больш, дзе менш — адчуваецца тонкая ўсмяшка і, гэта галоўнае, багаты ўнутраны свет аўтара, тое, што ўтварае стыль Зіменкі-мастака.

М. КАЛОМЕНСКИ.

На ціхай Ясельдзе.

Фота Г. ЛІХТАРОВІЧА.

ЖУРНАЛІСТ з Мінска Мікалай Магільны сабраў вялікую калекцыю прадметаў беларускага сялянскага побыту XIX і пачатку XX стагоддзя. У цеснай ад паліцы, стэлажоў і спецыяльных падставак кватэры размясціліся рэзкія ўзоры хатняга гаспадарчага рыштунку з дрэва і металу, лазы і саломы, бяросты і лубу. Кожная рэч — сведчае майстэрства, таленту і мастацкай выдумкі.

Беларускія рамеснікі, рэзчыкі па дрэве, сталяры, цесляры, залатыя, сярэбраныя і медныя спраў майстры славіліся сваім умельствам здаўна. Іх работы здзіўлялі дасканаласцю форм і тэхнікай выканання. Асветнік Сімеон Полацкі захапляўся беларускімі рэзчыкамі, якія прымалі ўдзел у пабудове Каломенскага палаца ў Маскве.

У калекцыі М. Магільнага больш за пяцьсот экзэмпляраў меднага і латуннага посуду, зробленага ў XIX—XX стагоддзях. У асноўным гэта простых форм каструлі, міскі, тазы, кубкі, каўшы.

Ужо ў сярэдзіне XVII стагоддзя ў беларускіх вёсках, м.стэчках, гарадах валодалі высокай тэхнікай чаканнай справы. Віцебскія, полацкія, вільнюскія майстры абслугоўвалі нават царскі двор у Маскве, вырабляючы кубкі, каўшы, блюда і царкоўны рыштунак для крамлёўскіх храмаў.

Большасць мясцовых майстроў-меднікаў, так званых катляроў, жылі ў мястэчках і займаліся вырабам рыштунку і посуду з прывязанай ліставой медзі. Меднікі выдатна валодалі таксама тэхнікай выкалаткі, папіроўкі, чаканкі. Яны выцягнулі вялікіх дыяметраў жароўні, тазы, падносы. Дабротны, розных форм і аб'ёмаў посуд быў вельмі зручны і практычны,

але каштаваў дорага і даступны быў толькі заможнай частцы насельніцтва. Сялянская ж беднота карысталася танным гліняным і драўляным посудам.

Можна меркаваць, што ў часы шматлікіх войнаў, якія пракаціліся па тэрыторыі Беларусі, іншаземцы завозілі новыя ўзоры меднага і латуннага посуду. Частку завезеных рэчаў мясцовыя майстры хутка асвойвалі ў рабоце і прыстасоўвалі да мясцовых умоў. Нека-

ным арнамантам) палоскі, да якіх, у сваю чаргу, прыблялі вушкі. Даёнка таксама па форме нагадвала кляпанеае вядро з рыльцам, звужанае ўнізе (медную даёнку лудзілі з двух бакоў).

Кубкі для піцця — кварталы — былі традыцыйнай конусападобнай формы, умяшчальнасцю паўлітра і літр. Іх нярэдка выраблялі з гільзаў, якія раскліпвалі на конус. Шырокае распаўсюджанне атрымалі медныя глянкі. У сасудах з моцна ўздутымі бакамі і вузкім горлам гатавалі ў рускай печы ваду. Сценкі глянкі рабілі з суцэльнага ліста медзі і да іх прыпайвалі дно і горла, адну або дзве ручкі.

У многіх раёнах Беларусі драўлянае вядро з вадой падвешвалі за бэльку. У Мінскай, Магілёўскай абласцях такое вядро сям-там было выцеснена медным сасудам збанападобнай формы.

З медзі рабілі таксама падносы, чайнікі, свяцільнікі, царкоўны рыштунак і іншыя рэчы. Галоўным упрыгожаннем меднага рыштунку былі сама фактура металу і колер. Перад святамі медны посуд абавязкова начышчалі да чырвонага бляску і ставілі на паліцу для ўпрыгожання. Майстры іншы раз спецыяльна ўзорылі паверхню металу ўдарамі чаканнага малатка, але многія сасуды пакідалі гладкімі. Нярэдка паверхню сасуда дапаўняла ўзорчатая пайка, якая глядзелася як дэкаратыўны арнамент.

Беларускія майстры-катляры выраблялі медны і латунны посуд і рыштунак аж да пачатку XX стагоддзя. Потым ён паступова пачаў знікаць з ужытку.

Б. ЛОБАН.

МЕДНЫ РЫШТУНАК

торыя з перанятых форм не мяняліся, паколькі, відаць, адпавядалі эстэтычным патрабаванням народа і былі зручныя ў быту.

Металічны посуд ствараўся пад уплывам гліняных і драўляных форм. Так, відаць, узніклі бочачка для вады, цэбрык медны, ваза на высокім паддсне, гляк, гаршчок, кварта, збанок і г. д. Новы матэрыял вымушаў майстра ўносіць і стылявыя змены. Цэбрык або вадзянка медная таксама, як і драўляны кляпаны цэбрык, звужаўся ўверсе і меў вушкі, у якія прадзявалі дугападобную ручку, але, у адрозненне ад драўлянага, сценкі меднага цэбрыка былі крыху ўвагнутыя. Замест абручоў майстры прыкліпвалі ўверсе з двух бакоў вузкія (іншы раз з фігур-

БУСЛЫ «ПЕРАЕХАЛІ»

Хлеў гэты стаў даўно. Чаротавы дах пакрыўся зялёнаю коўдрай моху. Сцены струхлелі. Будынак кожны год асядаў на адзін бок.

На хляве некалькі гадоў жылі буслы. Штолета яны выводзілі чацвёра буслянят. Колькі ўжо разоў Андрэй збіраўся ставіць новы хлеў. Але яму перашкаджаў стары. Зімою не хацелася яго буршыць, бо і карова на марозе стаяла б, ды і працаваць у холад не вельмі зручна. А ўлетку не давалі буслы: не падумалася ў Андрэя рука скінуць з хлява гняздо.

Аднаго дня палез Андрэй на страху. З хаты выйшла Андрэева маці, старэнькая, сівенькая, і моўчкі глядзела, што будзе рабіць сын. Андрэй падняўся да гнязда. Упершыню ён так блізка бацьку цыбаты буслянят, якія з цікавасцю разглядалі яго. Андрэй застыў на месцы, зачараваны прыгажосцю і

З БЛАКНОТА НАТУРАЛІСТА

бездапаможнасцю птушанят.

— Сынко, няўжо ў цябе рука паднімецца? — ціха сказала маці. — Паглядзі на сваіх дзяцей... А каб тваю хату хто разбурывуў? Лепш буслянятам хлеба кінуў бы. З самае раніцы галодныя стаяць. Хіба мо перацягну гняздо на другі канец страхі, палавіну хлява разбярэм і будзе як ставіць новы.

Андрэй крануў гняздо, але нават не зрушыў з месца — яно было дужа цяжкае.

— Злазь, сыноч, — сказала маці, — адзін не пасунеш. Пакліч мужчына. Гуртам перацягнуце.

Андрэй прывёў пяць чалавек. Ушасцёх яны ледзь перацягнулі буславу хату з аднаго канца страхі на другі.

У той жа дзень Андрэй пачаў буршыць хлеў. Прыляцелі старыя буслы. Яны трывожна кружыліся над хлявом: то апускalisя да самага гнязда, то падымаліся ў нябесны блакіт.

Разбурывушы частку хлява, Андрэй пачаў ставіць побач новы. А ў гняздзе, быццам нічога і не здарылася, раслі чацвёра буслянят. Разпораз да іх прыляталі бацькі, кармілі.

Праз некалькі дзён Андрэй успомніў матчыны словы пра хлеб. Дзеля цікаўнасці адрэзаў паўбуханкі. Палез да гнязда і паклаў буслянятам.

Тым хлеб вельмі спадабаўся.

Цяпер кожны дзень Андрэй частаваў маладых буслоў хлебам. Калі ён выходзіў з хаты, бусляняты адразу паварочваліся да яго і чакалі пачастунку.

З. ВЯСПАЛЫ.

ПАД АЛІМПІЙСКІМІ КОЛЬЦАМІ

У Мюнхене пачаліся XX летнія Алімпійскія гульні. Пяты раз на гэтых міжнародных спаборніцтвах будуць выступаць савецкія спартсмены. У зборнай СССР нямае прадстаўнікоў Беларусі.

Першымі адправіліся на Алімпіяду стралкі. У ліку дзесяці лепшых снайпераў краіны афіцэры Чырванасцяжнай Беларускай ваеннай акругі — шматразовы чэмпіён краіны, чэмпіён Еўропы і свету, бронзавы прызёр XIX Алімпіяды Віталь Пархімовіч і шматразовы чэмпіён свету ў каманднай стральбе Ігар Бакалаў.

З другой групай у Мюнхен вылецелі гімнасты — мінчане Аляксандр Малееў, Уладзімір Шчукін, Мікалай Ярдбальскі, гімнастка віцеблянка Тамара Лазаковіч, Волга Корбут з Гродна, мінчанка Антаніна Кошаль, Сярод плывцоў — чэмпіёнка СССР Наталля Яршова з Мінска.

Яўген Гаўрыленка з Гомеля, Яўген Іўчанка з Гродна, мінчане Аляксандр Жыдкіх, Віктар Мяснікоў, Уладзімір Лавецкі і Любоў Рунцо ўвайшлі ў групу лёгкаатлетаў.

Барэц вольнага стылю Аляксандр Мядзведзь будзе змагацца за трэці залаты медаль чэмпіёна Алімпійскіх гуляняў. У баскетбольнай дружыне — арміец з Беларусі Іван Ядзешка. У турніры барцоў класічнага стылю выйдзе на дыван студэнт Беларускага інстытута фізкультуры Уладзімір Зубкоў, а на фехтавальных дарожкі — чэмпіёны XIX Алімпіяды Алена Бялова, Віктар Сідзяк і ўладальніца трох алімпійскіх медалёў за агульнакамандную перамогу Таццяна Самусенка.

На XX Алімпіядзе выступяць таксама велагоншчык Віктар Быкаў з Мінска, вясляр з Рагачова Мікалай Гарбачоў, штангіст-арміец Валерый Шарый.

Зразумела, прадказаць вынікі спаборніцтваў немагчыма. Але прыгадаем некаторыя старонкі з гісторыі алімпіяд.

XV Алімпійскія гульні ў Хельсінкі. У іх прымалі ўдзел сем беларусаў: чатыры лёгкаатлеты, два фехтавальшчыкі, адзін вясляр.

XVI Алімпіяды ў Мельбурне. Мінчанін Міхаіл Крываносаў заваўвае ў кіданні молата сярэбраны медаль, першую алімпійскую ўзнагароду беларускіх спартсменаў.

З кожнай чарговай Алімпіядай расце колькасць узнагарод, атрыманых прадстаўнікамі Беларусі. У Мехіка Аляксандр Мядзведзь абараніў свой тытул чэмпіёна, фехтавальшчыца Алена Бялова заваявала два залатыя медалі, а гімнастка Ларыса Петрык — два залатыя і бронзавы. Таццяна Самусенка прывезла ў Мінск залаты медаль за камандную перамогу, а шпакжысты Аляксей Ніканчыкаў і Юрый Смалюкоў, лёгкаатлет Рамуальд Клім — сярэбраныя.

Юныя кінааматары.

Фотаэцюд А. ПЕРАХОДА.

ГУМАР

Да радзільнага дома пад'язджае таксі, з яго выскаквае ўсхваляваны пасажыр, адчыняе заднія дзверы і крычыць у роспачы:

— Божухна! Я забыўся жонку дома!

— Я прапсаў вам курыць толькі на адной цыгарэце пасля ежы. І вось вы цудоўна выглядаеце, прыкметна патаўсцелі.

— Дзіва што! Я ж ём цяпер дзесяць разоў у дзень.

Позна ноччу міліцыянер спыняе аўтамабіль на горнай дарозе.

— Вы ведаеце, што ў вас не гараць заднія ліхтары?

Вадыцель выскаквае з машыны, у адчай азіраецца.

Міліцыянер спачувальна:

— Не хвалойцеся, гэта не так страшна.

— Не страшна?! А дзе ж мой прычэпны фургон з жонкай і чатырма дзецьмі?

— Абвінавачаны, як гэта вы тры ночы запар адважваліся залазіць у адзін і той жа магазін?

— Першы раз у ўкрай жаночую сукенку, а другі і трэці разы мяняў яе па жаданню жонкі.

РЭДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.
ТЭЛЕФОНЫ: 33-07-82, 33-65-84, 33-03-15, 33-65-91, 33-15-15.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга
друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі,
Зак. № 975.